

NAŠA MOČ

GLASILO
SLOVENSKEGA
DELAVSTVA

Izhaja vsak

petek.

Uredništvo in
upravnishvo v
Kopitarjevih ulicah
št. 2.

Na o'c'nina znaša:
celoletna . . . K 3.—
poluletna . . . „ 1.50
četrtletna . . . „ 0.75
Posam. št. . . „ 0.10

Štev. 42. V LJUBLJANI, dné 20. septembra 1907. Leto II.

Žalostno.

Vojsko. V idrijskem gorovju in lesu gospodarji c. kr. erar. Človek bi mislil, da mora biti tam vse socialno življenje delavcev v najlepšem redu. Saj je vendar država tisti faktor, ki je poklican, da skrbi za red in blagostanje svojih državljanov, posebno pa še svojih uslužbencev. Toda temu ni tako. Menda nikjer pri nobenem podjetju ne izkoriščajo delavcev tako, kakor ravno pri c. kr. erarju v Idriji in okolici.

Rudarji v Idriji so za svoje trudapolno delo plačani po pasje. Mučijo se globoko pod zemljo v bridkosti lakote in večne skrbi za svoje. Navajeni potrpljenja in biča pomanjkanja, ter težkega dela, je marsikateri obupal nad boljšo prihodnostjo. Vkljub temu, da je ondotno »Katoliško delavsko društvo« storilo marsikak korak v izboljšanje razmer, se vendar ni doseglo, kar bi bilo želeli. Temu vzrok so pa tudi delavci sami, ki so se v svojem obupu vrgli v naročje socialni demokraciji v nadi, da jim ta pomaga. Tako so razdrli edinstvo delavstva in je vsled tega njihov boj težavnejši. Strokovno društvo rudarjev je storilo tudi vže nekaj korakov za izboljšanje in kaže, da hoče po svoji moči storiti karkoli bode mogoče, da se izboljšajo razmere.

V eraričnih gozdih okoli Idrije je cela vrsta gozdnih delavcev, za katere so se do sedaj brigali le posamezni njih prijatelji. Ti ljudje opravljajo težko delo po gozdih in so plačani dnevno po 1 K 60 vin. Za tako delavno ceno

jemlje naš c. kr. erar moči delavcev v svojo službo. Delo je težko in nevarno, ter se često prigodi, da enega ali drugega celo usmrti. Za take slučaje pa ni nobenega resnega zavarovanja. Penzije teh revežev so: 6 K 80 vin. za moške in 84 vin. do ene krone za vdove in sirote. Res nekaj krasnega — vrednega naše birokracije. Kakega inženirja kanarček gotovo porabi več mesečno za konoplje, kakor pa dajo tukaj za oskrbo delavčeve sirote.

Take razmere so nevzdržljive. Treba je, da se erarju prav resno dopove, da je delavec tudi človek, ki mora imeti vsakdanji živež in tudi potrebno izobrazbo. Človek bi mislil, da ima izobraženstvo kaj več smisla za delavski stan, pa menda to ni res. Ko bi to bilo, bi pač čomače vodstvo kaj storilo za izboljšanje teh trpinov. Toda ne da samo ničesar ne stori, naspromptno še ovira vsako izboljšanje. Pravijo, da je bila tlaka v Avstriji odpravljena l. 1848, toda erarični gozdni delavci jo morajo še danes opravljati in sicer ljudem, ki hodijo za kratek čas na lov. Lovska tlaka ni nikako opravilo delodajalcu, marveč tlaka lahkoživcem, ki hodijo na zabavo. Kako pride revež do tega, da mora ob prostem času hoditi brezplačno z lovci in jim prenašati njihove ropotije, poditi živali itd. Če hočejo lovci imeti poganjače, naj jih plačajo in če so ti tudi c. kr. uradniki. Saj menda vendar nismo v nemškem delu Afrike. Iz tega lahko vsakdo razvidi, kako »očetovsko« skrbi naš c. kr. erar za svoje delavce. Namesto, da bi bili državni uslužbenci na prvem mestu v socialnem oziru, pa vidimo, da se z njimi dela slabše kot pri katerem-sibodi pri privatnem podjetju.

Z lastnimi moči.

Vinsko trgatav priredi Slov. gospodarsko in izobraževalno društvo za Krakovo in Trnovo v Ljubljani v nedeljo, dné 22. septembra 1907, v gostilni gospoda Ludovika Kotnika na Opekarski cesti št. 26. Začetek ob 3. uri popoldne. Vstop prost. Spored: 1. Pozdrav župana, 2. vinska trgatav, 3. šaljiva pošta, 4. srečolov, 5. papirnata bitka, 6. prosta zabava, 7. ples. Vinska trgatav se vrši ob vsakem vre-

menu. K obilni udeležbi vabi navljudneje — odbor. Somišljeniki in somišljenice, udeležite se trgatve v obilnem številu!

Veľiko ljudsko slavnost v Ljubljani priredi v nedeljo, dné 6. oktobra pevsko društvo »Ljubljana«. Začetek ob 6. uri zvečer. Ljudska slavnost se bo vršila v vseh obširnih spodnjih prostorih »Uniona«. Moški in damski veselčni odsek »Ljubljane« bosta poskrbela za izborna zabavo. Kdor želi, da se odkritosrčno pozabava med brati naj dné 6. oktobra pohiti na ljudsko veselico »Ljubljane«! Vstopnina bo za uprav velikansko prireditev samo 30 krajcarjev. **Naše delavstvo pozivamo, da se te veselice udeleži v največjem številu!** Dnó 6. oktobra napolnimo vse prostore »Uniona«. **Somišljeniki in somišljenice, agitirajte že sedaj med seboj za to veselico!** Nadejamo se udeležbe tudi od naših društev izven Ljubljane! »Ljubljana« zasluži, da jo z vso silo podpiramo. Odkar se je iztrgala iz liberalnih krempljev, je pohitela s krasno svojo zastavo na vse naše letošnje delavske prireditve. Zato pa na dan »Ljubljane« vsi v »Union«!

»Slovenska podružnica sv. Rafaela« se bove v kratkem ustanovila. Pravila so že predložena ministrstvu v odobritev. Ustanovni shod se priredi v največjem obsegu zato, da se razgiblje slovenska javnost za to pereče vprašanje in da se izvede praktično jako priprosta varstvena organizacija v obrambo izseljencev.

Idrija. »Strokovno društvo kranjskih rudarjev« sklicuje izvanredni občni zbor na dan 29. t. m. ob 4. uri popoldne, v društveno sobo Rožne ulice št. 123. Dnevni red je sledeči: 1. Prememba pravil, 2. slučajnosti.

Javornik. Pri nas na Javorniku se je pred leti izprožila misel, ki se je tudi izvedla, namreč, da se osnuj za delavstvo v lepi Gorenji dolini moderna strokovna organizacija. V bolečinah smo bili takrat delavci. Štrajkali smo. Našemu štrajku so sledili tudi naši delavski sotovariši in sodelavke na Javorniku. Po štrajku se je pa ustanovilo naše strokovno društvo. Le škoda, da niso še vsi bodisi naši ali pa savski delavci združeni v tej naši trdnjavi. A upajmo, da kar se še ni, se pa še zgodi. Imeli smo pre-

Vukovoj.

Komedija.

Pa se ni vršila ta komedija v modernem mestu in ne v salonu — v vasi na kmetih je bilo pozorišče. Gostilniška soba.

Četvorica komedijontarjev je prišla v vas. Na hrbitiščih so nosili nabasane cule, v želodcih pa razredčeno pajčevino. In šli so skozi vas in gledali predse. Njih obrazi so bili ciganski in oči divje.

»Cigani gredo. Na, sedaj pa imamo. Po dolgih letih so se zopet enkrat pokazali v vas. H, dolgo jih že ni bilo, to je pa res,« je čvekala stara Kajžarica na pragu svoje hiše in gledala za mimoidočimi tuji.

Družba je odšla po vasi. Otroci so drli za njimi. Ženske so si imele veliko povedati o ciganih. Ni čuda, da je hitro priletela na prag k stari kajžarici »dolgojezična« Jera in se spustila z njo v živahen razgovor.

»He, veš, Mica, to so — he — cigani, jehanec.«

»Otroke nosijo v malhah gotovo. Cigani so pretkani in zviti kot vovnov rog. Kdor jih pozna, mi bo že dal prav,« je hitela kajžarica.

»He, jojmene pomagaj, jaz se še bojim, da bi me okradli!«

»No, no, Jera, kaj naj ti pa vzamejo — vprašam te — saj nič nimaš?! Pol strgane kitle, a?«

»Buzarona. Veš Mica, z Bogom —«. Kajžarica se ji je za hrptom skrivno nasmejala in dejala sama pri sebi: »Danes si jo pa izkupil; kaj ne, dobro sem te opekla.«

In otroci so si imeli danes toliko povedati kot še nikoli. Niti pozimi, ko so snežene možičke prekopicavali v potok, niso bili v tako živem pogovoru kot danes. Komedije! He, pa še kakšne!

»Ti Andrejček, ti še ne veš, kaj bo danes zvečer pri Kajonu v gostilni. Ko bi ti vedel —«

»No, kaj?«

»Komedije! Poslušaj! 4 komedijontarji so prišli danes v vas. En velik, visok dedec, da bi lahko zvezde klatil, če bi imel preklico v roki. Potlej sta še dve baburi in en majhen

falotek. Toliko je velik približno kot si ti, Andrejček. Sedaj pa veš.

»Hm.«
»Skakati pa zna tisti pobič kot mlada žaba in zvije se kot klopčič ali moj korobač, kadar poka na paši. To ti je hudimanček.«

»Demov pojdi, Andrejček, hitro! Kaj imaš opraviti na vasi. Doma mi imaš biti v hiši in se ne ganiti iz nje,« so zarentačili nad Andrejčkom oče in mu pomigali s kazalcem.

Mimo je prišel stari Jakelj.
»Kaj pa ste tako hudi, oče Pohleven? Ali je Andrejček skledo ubil materi, ko ga tako kregate. Pustite ga, saj je žal fant in priden.

»E, štirje cigani so se privlekli v vas in plavšarijo, da bodo komedije igrali. Delati se jim ne ljubi, pa gredo po svetu, da denar izmolzgavajo iz ljudij. Ma, jaz bi jim že pokazal hudirja plesati. Gajžlo bi vzela, pa bi jih pošteno prekolomastila, da bi imeli komedijo. Svet je zmirom bolj neumen.« (Konec.)

teklo nedeljo na Javorniku tam, kjer smo se združevali ob času našega boja, občni zbor našega Strokovnega društva. In ob tej priliki smo tudi pre naredili pravila našega Strokovnega društva tako, da sprejema lahko člane povsod, kjer ima naša družba svoja podjetja. Na občnem zboru so nam govorili in nas navduševali za delavske pravice govorniki: predsednik nas »strokovnjakov« Weber, blagajnik naš Čebulj in pa Moškerc iz Ljubljane. Slednji je posebno ostro obdelal tiste, ki so pričeli zadnje čase rovati proti Delavskemu konsumnemu društvu na Savi. Mi Javorčani hočemo z vso vnemo delati na to, da nas bo strokovnjakov vedno več. Bog in delavstvo!

Vevče. Po našem Strokovnem društvu dne 15. t. m. prirejena veselica je izpadla povsem dobro, dasi bi bila lahko udeležba večja. A kljub temu so bili na vrtu pripravljene prostori zasedeni. Predvsem se izreka zahvala pevskemu zboru, ki je s svojim milo donečim petjem narodnih pesmi nas razvedraval. Tudi tamburaši so vrlo udarjali, za kar jim izrečemo zahvalo, kakor tudi resnično požrtvovalnemu učitelju g. Karolu Hlebcu, ki je pokazal, da se zaveda svojega imena in ni le zgolj učitelj z abecednikom v čveterokotni šolski sobi, marveč, da se tudi ne sramuje izstopiti iz šole med ljudstvo, da se predstavi kot učitelj ljudske izobrazbe. Iskrena hvala tudi vsem, ki so s svojo radodarno roko prišli društvu na pomoč, da so tako olajšali društvu stroške. Njihova imena so zapisana v društveni kroniki. Končno pa izrekamo zahvalo tudi tistim, ki so zapustili med veselico svoje prostore in so se presedli na nasprotno stran. Odbor »Strokovnega društva«.

Ljubljana. Koledarček avstrijskega krščanskega socialnega delavstva (Faschenbuch für die christlichen Arbeiter Österreichs für das Jahr 1908) je izšel. Stane 72 vinarjev. Dobi se v ljubljanski Katoški Bukvarni. Že deveto leto pohaja med svet priljubljeni koledarček kršč. soc. avstr. delavstva. Vsakemu delavcu, ki razume nemščino, ga toplo priporočamo. Letos obsega izborni članek: Nauki zadnjih državnoborskih volitev in pa Pouk o agitaciji in o izpeljavi državnoborskih volitev.

Mengeš. Desetletnica »Slovenskega izobraževalnega društva in blagoslovljenje »Društvenega doma« v Mengšu je lepo uspela in dokazala, da je v kamniškem okraju lepa naša izobraževalna organizacija. Bili smo zadovoljni s slavnostjo samo, dasi so nam nehote zarosile oči, ko so nam švigale oči po tistih tvornicah na lepi kamniški ravani, kjer izkoriščajo slovensko delavstvo. In žalostno smo zapustili prijazni Mengeš z gnevom v srcu proti onim, ki zavirajo v svoji preveliki kunšti v dvajsetem stoletju moderno strokovno organizacijo na kamniško-domžalski ravani. Dal Bog, da se še ne kesajo . . .

Sem z našimi pravicami!

Vojsko. Državni poslanec Gostinčar je govoril v nedeljo dne 8. t. m. na javnem shodu na Vojskem, kjer so mu zborovalci predložili sledeče resolucije: 1. Da naj bodo c. kr. drvarji stalno nameščeni, ko je enkrat eden delal 5 let v gozdu, naj se ga stalno namesti. 2. Erar naj dela vse v svoji režiji in lahko bo vzel vse prisilce kot stalne delavce, ker samo rudniškemu erarju daje na leto oglja za 37.588 kron, lesa za stavbe za 12.590 kron, lesa za žaganje 12.266 kron. 3. Veliko nesreč se zgodi v gozdu. Lansko leto dva mrtva, letos eden, tedaj naj ima erar stalno in izrečno delavstvo, pa ne bode nesreč. 4. Delavcem naj se plače zvišajo. V sedanjih razmerah, ko je vse tako drago, naj bi bila minimalna plača tri krone na dan. 5. Gozdni erar naj prav hitro vse delavce zavaruje, da bodo v slučaju nezgode, onemoglosti in starosti dobili zadostne podpore. 6. Izboljšajo naj se pokojnine vsem provizionistom, vdovam in sirotam, saj s 680 kron pri provizionistih in 84 vin. do 1 krone pri vdovah in sirotah ni mogoče shajati. 7. Stanovanja za drvarje osobito v Idriji naj se popravijo. Prostorja je malo in strašen smrad. 8. Tlaka za časa lova naj se odpravi ali pa pošteno plača. 9. Delo v Idriji na Lenstatu naj se drugače uravna, ker zaradi električne železnice ne morejo delati akorda. 10. Vozniki naj imajo pravico do penzije. 11. Kmetje naj bi dobivali od erarja les po znižani ceni, ter naj se jim pri pašni ne delajo sitnosti. 12. Rajfajznove posojilnice naj dobe pravico sprejemati pupilarni denar. 13. Pokojnine naj se uredijo tako, da se bodo vštete od leta do leta. 14. Pričetek dela

v ponedeljek in konec ob sobotah naj se uredi tako, da se prične delo toliko pozneje in neha toliko preje, kolikor potrebujejo oddaljeni delavci do doma. 15. Dosluzenih vojakov naj se ne odklanja od dela.

Idrija. Pri naši direkciji vladajo čudne razmere, ki niso povolji uradnikom, še manj pa delavcu, ki jih občuti. Marsikateri delavec vpraša, kako je to mogoče, da se v teh slabih razmerah skoraj manj zasluži, kakor se je pred nekaj leti, ko je bilo vse bolj poceni. Kje je vzrok? vsak ga naloži le našemu uradništvu, a naloži ga malo po krivici, kajti ni vsega krivo naše uradništvo, ampak večinoma gospodje pri poljedelskem ministrstvu, ki se jim vsako leto le premalo srebra pridela in ker je njim vsako leto le proveč stroškov, na primer radi bi imeli, da bi živo srebro kar samo v kotle teklo in s tem bi se veliki stroški izmanjšali, to bi bilo po mojih mislih za gospode, ki srebro le na papirju pridelujejo. Teči pa noče, dasi ravno je živo in vsak dan zahteva za svojo trmo veliko truda in potu. Čul sem pred nekaj meseci, kako se je neki uradnik pritoževal, da je ministrstvo veliko vsoto črtalo v preliminarju in da zahteva več srebra, kakor se ga je preliminarilo. Ministrstvo tako dela, kakor da bi bili naši uradniki nam grozno naklonjeni, ne ker je nasprotno, in gledajo, da se le več izdela in malo potroši, skratka: stiskajo, kakor kak vaški skopuh in mislim, da preliminar naredijo tudi po tem zistemu, nazadnje, ko ga predložijo ministrstvu, pa naredijo gospodje, da bi delavci komaj za par krajcarjev nadčloveško delali. Pomisliti pa moramo, da je preliminar narejen, da bo šlo vse gladko — pa pri nas to ni v navadi, kajti komaj na eni stran vodo zaprejo (zatumajo), dobijo jo na dveh straneh, koliko je stala na III. polju, menim da vsak približno sodi in sedaj na XI. polju, ki je priteče okrog 3000 litrov v eni minuti, — ter ravno isto ministrstvo, ki misli le na dohodke, nič pa na delavce, zahteva, da se naprej prodira ter stane vsak meter, ko pridejo naprej, okrog 1000 K. Dragi tovariši, kdo jih da? Mi ubogi trpini, ko bi bilo komaj, da bi za vsak vinar na kolenih prosili. Če pomislimo, koliko gre za razne dekoracije n. pr. v Kazini, koliko za gosposke vrtove, za razna popravila in še mnogo reči, ki ne spadajo pod erar, potem lahko sklepamo, da ni mogoče, da bi se nam bolje godilo. Mi nismo nevošljivi gospodi, če si kaj napravi, kar bi si ne smela, ko bi se tudi uradništvo za nas malo bolj pobrigalo. Ne, ki nam odločno nasprotuje. Da bi pa to pustili, kar je delavcu v kvar, jim ne gre v glavo. Prošnje nam nič ne pomagajo, obrniti se moramo do našega državnega poslanca, da se bo o tej stvari malo na Dunaju z višjimi gospodi pomenil. Da pa lažje nalagamo delo našemu poslancu, se moramo tesno združiti v strokovnem društvu. S tem pomagamo sami sebi in poslancu zelo zlajšamo delo. Tovariši, katerim je kaj za svoje koristi, naj pristopijo v strokovno društvo. Delajmo po zgledu angleških delavcev. Pomislimo, da trpimo sami in le v strokovnem društvu, ki ni ustanovljeno, da bi le ena oseba imela koristi od njega in si trebul debelila, je nam pričakovati uspehov, kajti sebičneži še nikdar niso bili prijatelji delavca, in to kar so, bodo tudi ostali.

Za tobačno delavstvo.

Ljubljana. Neizprosna smrt nam je zopet pobrala šele 29-letno Frančiško Jerala. Delavka je bila v tobačni tovarni 12 let. Članica podpornega društva je bila tri leta 10 mesecev. V letošnjem letu je dobila podpore 19 K 50 vin. Rajnica zapušča možu še dva nepreskrbljena otročiča. Pogreb je bil mnogoštevilen. Četrtna delavk tega oddelka — kar je vse hvale vredno — se je udeležila pogreba prav do groba. Ne misli, dragi čitatelj, da je bilo nepotrebno govorjenje. Ampak čula se je vedno molitev »sv. rožnega venca«. Bodi priporočena v molitev tega oddelka. Naj v miru počiva! I. oddelek za izdelovanje suhih smodk. — Zadnje dni nas je tudi zapustila 19-letna mladenka Frančiška Verbič in je zapustila tukaj petletno bivanje v tovarni in pa svojo staro mater. Šla je v daljni tuji in nepoznani svet, v Ameriko. Bila je članica Podpornega društva. Kličemo ti za teboj: »Obilna sreča naj te spremlja!« Tudi Verbičeva je delala na I. oddelku za izdelovanje suhih smodk.

Organizacija delavk. Zveza društev za delavke v kolinski nadškofiji si je letos vredila poslovanje po okrajih. Vsak okraj ima svojega voditelja. Opaža se, da organizacijsko delo zato jako napreduje.

Pomoč pri nezgodah. Pri nesrečah pomagati je človeška dolžnost. A pri nesrečah reši mnogokrat hitra pomoč ponesrečencu življenje. Osobito ženskam mora biti znano, kako priskočiti s pomočjo na pomoč ponesrečencu. Pri omedlevci skrbi za svež, dober zrak. Odpni vso obleko, ki tišči. Bolnika položi na hrbet in sicer, če je obraz blede, mora glava viseti, če je pa obraz rdeč, se mora glava položiti nad telo. Čelo in sence škropi z mrzlo vodo ali pa z jesihom. Ko se bolnik zave, mu daj nekaj žlic vina, kave ali čaja ali pa 15 Hoffmannovih kapijic. Pri krču in božjasti odstrani od bolnikove bližine vse trde in ostre stvari, na katerih bi se ranil. Pod glavo mu položi kaj mehkega in ga pusti ležati, da mine napad. Rane in krvavitve zahtevajo snažno postopanje. Predno se dotakneš rane, si omij roke, ki si jih ne smeš obrisati z rabljenim platnom ali pa z umazano gobo, marveč le s pavolo ali pa s čistim platnom. Rano izperi s čisto vodo, ki naj se prej prekuha. Pri malih ranah ustaviš krvavitev mnogokrat že, če pritisneš prst. Če pa kri brizga ali pa če teče iz rane sunkoma, je ranjena žila. V takem slučaju takoj po zdravniku. Dokler ne pride zdravnik, mora biti mesto nad rano trdno prevezano, najboljše s kako ruto. Da ne teče kri, pritisni rani najbližjo žilo. Če teče kri iz nosu vdihuj mrzlo z jesihom zmešano vodo ali pa zamaši nosnici z vodo. Svetuje se tudi, da držiš roko nad glavo in si močiš z mrzlo vodo sence in vrat. Če si zlomiš ali izviješ kost, mora ležati poškodovani ud mirno. Dokler ne pride zdravnik, pokladaj nanj mrzle ali pa ledene obkladke. Obieko, ki tišči poškodovani ud, izreži. Bolnik se sme prevoziti z največjo skrbjo in mora biti že za silo obezitan. V ta namen si pripravi iz lesa ali pa iz debelega papirja šino, ki mora biti daljša kakor je poškodovani ud. To šino obveži s platnom, vato ali s senom, položi jo na ud in jo trdno obveži z rutami. Bolnika sme vzdigniti le več oseb. Poškodovani ud se mora podpirati z rokami zgoraj in spodaj. Opekline namaži z oljem ali pa z jajčevu beljakovino. Poškodovani ud zavij v vato. Priporoča se mast proti opeklini, ki se dobi v lekarnah. Pri zastrupljenju skrbi, da bolnik bljuva. Zato mu daj piti vroče mleko, kavo, čaj itd. S prstom ga požgaj v vratu. Pri piku strupenih žuželk se drgne vbodeno mesto s salmiakom in je hladi s svežo vodo.

Krvoses kapitalizem.

Ljubljana. O draginji nam piše delavec: »Slovenec« nam je sporočil v številki 212. na listovi prilogi na četrti strani jako tolažilno vest, namreč inserat za podraženje kruha v Ljubljani. Kakor delavci razvidimo, se slavnemu občinstvu zdi podraženje prav tako naravno potrebno, kakor pekovskim vampirjem samim, morda postane kruh za slavno gospodo še-le tedaj dovolj okusen, ko bojo peki v prihodnjich dali zopet inserat, kar bo tudi gotovo, ker druge novosti pač ni več za peke, kakor da začno prodajati zemlje na litre, kakor orehe, ker se njih velikost že itak zelo vjema z orehi. Kako pa izhaja delavstvo v tej neznosni draginji, za to se ne zmeni nihče. Saj delavske žene opazujejo na trgu, kako gospoda hladnokrvno plačuje vsa živila, pa naj se stavijo cene še tako pretirane, celo ponos se opaža na strani gospode napram delavstvu, ako se razne stvari, kakor meso, boljša moka, sadje itd. tako draži, da jih delavstvo ne more kupovati. To delavci dobro vemo, da mi ne moremo vplivati na tržne cene, ako gospoda preko nas plačuje po vsaki, še tako pretirani ceni. Delavci obupno gledamo v bodočnost, ko nam teden za tednom grozi večja beda. Zaslužki pa so še vedno taki, kakršni bi morali biti že pred 20 leti, ne pa sedaj, ko je z eno besedo vse dražje za 30, 40, celo 50 odstotkov. Ako se ne gane nihče v priloge delavstva, potem naj vrag vzame vso prosvitljenost 20. stoletja. Glede na neznosno, zdaj vladajočo draginjo naj bi nastopili z vso odločnostjo vsi poklicani činitelji. Ako se ne gane niti z mazincem ljubljanski občinski svet, naj nastopijo naši poslanci. Vsled sedanje draginje se delavstvo ne more povspeti do one stopinje izobrazbe, ki odgovarja času. Beda nas vedno bolj usužnjuje. Za en vinar izboljšanja naših plač iti nam je malone skozi bajonete. Proti oderuštvo molči država, dežela in občina. Obstoje edinole uradniki, vojaštvo, meščanstvo in boljši kmečki posestniki. A mi delavci, ako nismo zadovoljni na naši rodni zemlji s tem, da prostovoljno, dasi prisiljeno stradamo v priloge razkošju višjih stanov, tedaj pa smo nepotrebni in na naše mesto stopajo poldivji

Balkanci in Azijati. Tako se rešuje v naši blaženi Avstriji socialno vprašanje.

Idrija. Mnogo pišejo socialni demokratje o svojih strokovnih društvih, da se položaj izboljša morajo postati vsi člani socialno-demokratskih društev ter plačati 30 vinarjev na teden in potem namestu, da bi se učili, kar pristojna strokovna organizacija, se učijo pijančevanja in razgrajanja. Vsak tisti, ki hoče videti socialno-demokratski sad, naj se napoti proti deseti uri na Brusovše in tam bo morebiti že občutil omiko, ki jo znajo organizirani delavci in ki jih je naučil prvi idrijski apstinent Tonček. Da, je farbati in odirati delavce zna apstinent naš ta kivoses Tonček.

Ljubljana. (Usoda neke služkinje.) Kuhanica M. O. je služila pri višjem nadzorniku R. na Južnem kolodvoru. Vstopila je v službo 29. avgusta. Služila je pa celih 24 ur, ker se ji je tako dobro godilo, da ni mogla ostati dalj časa. Zjutraj je dobila osminko litra s kavo pobarvane vode in eno žemljico za dva vinarja. Trdo je morala nato delati do ene ure popoldne. Lačna je bila tako, da se ji je delalo črno pred očmi. A ne še dovolj. Gospodinji, in sicer kar dve, sta ji ukazovali, tako, da ni vedla kateri naj bi ustregla. Ob eni popoldne je pa dobila za kosilo iz sobe nekaj ostankov, a gospa je še zapovedala, da mora shraniti še za večerjo gospodu. Poleg služkinje in gospoda, ki naj bi si razdelila kosilove ostanke, sta pa bila še dva psa. Revica sedaj ni znala, kaj da naj stori z ostanki. Ob 4. popoldne je dobila toliko kave kakor zjutraj, za večerjo pa dve žlici že štiri dni starega fižola. Spala je v tisti sobi za kopanje psov in pasje brisače so se sušile v pasji kopalnici. Smrdelo je tako, da revica ni mogla celo noč nič spati. Sklenila je, da zapusti »iz borno službo«. Zahtevala je drugi dan nazaj poselske bukvice. In zdaj je nastala pravcata vojska. Gospod »oberinšpektor« je skakal in upil nad njo, da niso ljubljanske služkinje za nič, da so same presice in k... končno je metal po tleh stole. Knjiga, je pa rekel, da se nahaja na rotovžu. Služkinja je šla po njo na rotovž, a rekli so ji, naj pride ponovno prihodnji dan ob 10. dopoldne, ker pride tudi oberinšpektor na rotovž. Na oberinšpektorjevo povelje se je vršila prihodnji dan razprava nemško. Rekli so ji na rotovžu, da je hrana dobra in ji naložili 48-urni zapor ali pa 5 kron globe. — Kritike ne pišemo in naj si jo napravijo naši naročniki sami! Služkinje gospodar se piše Ridel.

Prometna zveza.

Prometna zveza.

Zahteve železničarjev. Dne 16. t. m. so zborovali na Dunaju uslužbenci družbe državnih železnic. Poročevalec revident Reiter izjavi, da ne žele železničarji pasivnega odpora, a da je to zadnji njihov opomin, nakar nastane boj, ki bo hujši in ostrejši, kakor je bil leta 1905.

Italijanski železničarski shod v Rimu je sklenil v tajni seji, da izroči spomenico vodstvu državnih železnic, v kateri zahteva, naj se dá železničarjem en prosti dan v tednu in da naj se uvede osemurni delavnik za vse železničarje najkasneje do 1. aprila 1908.

Organizacija švicarskega prometnega oboja. Vedno ne govorimo o sebi. Tudi drugod si oglejmo, kako se združujejo naši sotovariši železničarji. Danes si oglejmo železničarske organizacije v bajnokrasi Švici. Stara organizacija švicarskih železničarjev še ni. Dokler so bili lastniki prog razne družbe, je bilo združevanje zelo težavno. Šele, ko so poddržavili najvažnejše proge, se je ojačilo tudi stanovsko združevanje železničarjev. Za poddržavljenje so delovali seveda z vso silo tudi železničarske organizacije. Ko so poddržavljali zasebne železnice, obljubljala je vlada, da hoče s preostanki izboljšati železničarjem plače. Čakali so nato železničarji, da bodo blagohotno reševali njihove prošnje glede na službene olajšave in glede na zvišanje dohodkov. A železničarske želje so le deloma upoštevali in izboljšali so le za toliko plače, kolikor so jih skoraj morali, da so zjednali plače uslužbencev na štirih poddržavljenih progah. Le nekatere kategorije so bile vsled poddržavljenja železnic na boljšem, vse ne. Ni še dolgo, ko so se pritoževali čuvaji, da so bili na prejšnji Sever-vzhodni železnici boljše plačani, kakor so pa zdaj. Zasebne železnice so od štrajka železničarjev l. 1897 skrbele, da so ohranile železničarje pri dobri volji. Jako počasi nasproti zasebnim železnicam rešuje državna uprava železničarske prošnje. Vsled tega so se pa pričeli švicarski železničarji hitro stanovsko združevati v velikih zvezah. Prvo

železničarsko društvo so ustanovili že l. 1872. v Bernu, ki je ustanovilo tudi prvo konsumno društvo po zadržnih načelih. Strojvodje so si ustanovili svoje društvo že leta 1876. Mašinsko oboje si je ustanovilo leta 1877. bolniško blagajno, ki ima zdaj že 12.000 frankov premoženja. Železniške vlake spremljajoče oboje si je ustanovilo leta 1884. svoje društvo, v katerem je združenih 97 odstotkov dotičnih uslužbencev in ima društvo že 200.000 frankov premoženja. Štacijsko in upravno oboje si je ustanovilo l. 1889. svoje društvo, ki šteje že nad 10.000 članov. Dne 1. januarja 1895 so si ustanovili za svoja društva zvezo. Železničarji imajo svoje glasilo »Signal«. Zdjaj imajo še lista »Eisenbahnzeitung«, ki izhaja v Burgdorfu in pa list »Die Lokomotive«. Vse organizacije imajo uvedeno pravno varstvo. Zanj je izdala zveza od l. 1896 do 1905 30.000 frankov. Med raznimi zvezami železničarjev se deluje zadnji čas sem z vso silo na to, da se vsa železničarska društva kartelirajo. Železničarji se namreč pripravljajo na boj, ki bo izbruhnil l. majnika 1909, ko se podržavi Št. Gothardska železnica. Zahtevajo namreč najmanjšo dnevno plačo 4 frankov in najmanjšo letno plačo 1500 frankov. Organizacija se je obnesla leta 1903 pri plačilnem gibanju oboja Št. Gothardske železnice. Le organizaciji se je bilo zahvaliti, da ni nastala stavka. Po postavi so dosegle organizacije, da se je znižala delavna doba od 12 na 11 ur in da so dobili železničarji postavno zajamčeni dopust.

Velika nevolja vlada med železničarji, ker tako težko pričakovanega izboljšanja železniških razmer le ni in še ni. Jezni so pa železničarji tudi na tisto rdečo socialno-demokratsko vodstvo, ki si je prilastilo vodilno vlogo med karteliranimi organizacijami železničarjev in ki je tako podlo postopalo, da ni izrabilo pravega trenutka in dalo znamenja za pasivno resistenco ob cesarskih vajah, ko je bil za to najugodnejši čas. Najbolj se jeze nad judovskimi voditelji pristni socialno-demokratski železničarji.

Med brati in sestrami.

Idrija. Skupno romanje so napravili idrijski rudarji in nekaj žensk pretečeni teden na božjo pot k Mariji Devici v Loreto. Obenem so si ogledali mesto Jakin (Ankona). Z isto potjo so opravili tudi božjo pot na Trsat, da so videli zraven še mnogo drugih znamenitosti, se imajo zahvaliti le dobremu voditelju gosp. katehetu Oswaldu.

Občinski uradniki nočejo biti pod komando mestnih redarjev. V nedeljo, 15. t. m., je bil neki občinski uradnik precej pijan ter je hotel celo komandirati mestnega redarja. Ko ga je pa redar svaril, da naj bo miren, je uradnik upil nad njim: »Ali ti bodeš mene, magistratnega uradnika, preganjati?« No, zato se pa ni čuditi, ko si niso upali redarji opozoriti dne 14. junija pri demonstraciji mestnega tajnika, ko se njim še nižji uradniki ne puste svariti.

Kristanove uradne ure: »Naprej« z dne 4. septembra piše: Stolec, na katerem sedi kak »socialno-demokratski voditelj« strašno peče »Slovenca«. Naš urednik sedi na dobrem stolu iz hrastovega lesa in ga je težko izpodmakniti. Če tega »Slovenec« in njegovi uredniki ne verjamejo, naj pridejo pogledat. Uradne ure so v navadnih dneh od 8. do 12. dopoldne in od 2. do 6. ure zvečer. Radi to verjamemo, da uradne so res tako pisane, verjamemo pa tudi tistemu, ki je iskal že večkrat po celi teden ob uradnih urah g. Kristana, pa ga ni našel v pisarni.

Promet krščanskega gospodarskega društva v Idriji v mesecu avgustu. Prejemki: za blago 9.811 K 24 vin., na deležih 62 K, pristopnine 6 K; skupaj 9.879 K 24 vin. Izdatki: za blago 5.757 K 03 vin., vozna 331 K 84 vin., užitnina 251 K 66 vin., upravni stroški 199 K 50 vin., v »Ljudsko hranilnico« naloženo 2000 kron, razno 5 K 10 vin.; skupaj 8.545 K 13 vin. Toraj promet 18.424 K 37 vin.

Iz Slovenskih gor. (Iz potne torbe.) Kmalu se bo organiziral tu na Goričkem tudi vsak posestnik in ne le mi delavci po tovarnah! Toliko se zdaj snuje kreditnih društev. Pri Sv. Jakobu so 28. avgusta t. l. vpisali v register novo kaso s Peklarjem »na špici«. Streha torej narejena, a ovinkarjev nič. Uboga Celjanka, zunaj nič, noter nič, živi se brez cvenka ko ptič! Toliko krika in letanja, da bo treba pet čevljarjev, nikar jih torej ne blatite po »Štajercu«, če se ne prelevljajo z vami v nemčurske ovinkarje. Menda je tudi tisti, ki vam je nasvetoval zausnično kot pravno sredstvo zoper »Našo Moč«, odsvetoval s kaso vodo odpeljati Narodnemu domu, ki že itak trpi sušo. V tej trdnjavi slovenski je žalibog večinoma vse

pusto in prazno, ker se boje atakiranja krščansko misleči laiki, ker se bojkotirajo katoliški narodni listi. In kako je vse drago v »Liberalnem« domu!! Tak dom ne vleče, zato se na Pesnici spet zbirajo razbiti Senekovitschevi polk okrog Reiffeisnove blagajne. Od nemškega do slovenskega Jurja kličejo po pesniški dolini vse vkup! Obeta se obilna deželna in državna podpora: kapitalije po 3 odstotke ali 0 odstotkov dobe iz Gradca kot Trojičani. Do vladnih jasli je tudi našim zadrugam odprta ista pot, to vedo zavedni »zvezarji«, ki so se organizirali 15. septembra v Jarenini in ne gredo na tak lim; vse iz Gradca je bilo do zdaj bolj frankfurtarskega okusa: šentiljska podružnica, bauerntag, ausstellung, še celo plemenjak v Matijevelem hlevu bōli tajč. Od c. kr. mariborskih uradov nas tudi preplavljajo nemški dopisi, a županstva molče. Zavedne »Slovenske gorice« niso tako slovenske, čeprav dado obilo slovenskega življa po vsem nemškem Štajerju do Gradca in še delj. Tudi te razkropljene čete po tujem ozemlju bi se dalo zbrati v lepo armado. Rodoljubi pa le po krčmah prisegajo dati kri za narod — za vero ne — v odločilnem trenutku pa gredo k Mraulaggu!! Kdo vas zastopi, ko pišete mične povestice v »Štajerca« in mislite tako rešiti mili narod. Rajši bi svojim ubogim delavkam, katerih mož se ponesreči, popravili zrušeni »Kot«, ne pa da tratite denar za propagando liberalne »Domovine«, svijske ptuiske cunje in nepotrebno krofasto nemško muziko! Ko bo enkrat tukaj vse v redu, pa odložimo pero, da ne bodo rekli, da napadamo »poštene mož«. Poštenih mož luč resnice ne preganja, pred njo beže le ščurki. Tako je begal jareninski Breznik ves božji dan po mariborskih uredništvih, dokler ni zaškripal v luteranski »Marburgerci«. Pa ga niso umeli. Če hočeš imeti »prav dobro« od svojih gg. učiteljev v spisju, moraš več znati, ko samo i u e o a. namreč ne siliti z glavno skozi zid. Tu ni pri Sv. Marjeti, pa tudi tam nisi sedel na zlatem prestolu, ljudje pa z obrazi na tleh, toraj se moraš tudi v Jarenini zadovoljiti, saj si dražje plačan kot kateri nas delavcev, ki bivamo v raztrganih kočah.

Idrijski rudnik.

Stvar je torej zaspala. A kot nek nademstek se je ustanovila leta 1852—53 preparandija z enoletnim tečajem, ki je trajal do leta 1865—1866. Ravnatelj tega enoletnega pripravniškega tečaja je bil Karol Legat do jeseni 1858, za njim Franc Lesiak, poznejši šolski nadzornik v litijskem in krškem okraju, umrl 4. junija leta 1873. Poučevali so učitelji glavne šole in dobivali vsi skupaj podpore 100 gld., vodja sam pa 100 gld. remuneracije; tudi pet ustanov po 30 gld. so osnovali za dijake. Zakaj se je opustila pripravnica, ki bi dandanes bila še vedno na svojem mestu, ko pomanjkuje učiteljev, in rudarski sin bi se z malimi stroški prav lahko povspel do te službe? Iz početka je enoletni tečaj zadostoval svojemu namenu. Imel je spretno in izkušene učitelje in konecletni uspeh se je večkrat javno pohvalil. A enoletni tečaj sčasoma pri vseh vrlinah učiteljev ni mogel zadostovati napredujočemu duhu časa in razvoju šolstva; ko bi se bil razširil zavod vsaj na dveletni tečaj, kakor v Ljubljani, bi bil še obstajal nekaj let dalje. A učiteljev je bilo zadosti in v centrali so skušali razširiti pripravnico v štirirazredni zavod in finančni pomisleki so nazadnje odločili, da je pripravnica prenehala.

Dobila pa je Idrija svojo realko ob slavnostnem praznovanju cesarjeve 70-letnice leta 1900. Pač so že leta 1894. mislili ustanoviti na občinske stroške nižjo gimnazijo, a se ni izpeglalo radi raznih ovir. Dne 14. avgusta 1900 so sklenili otvoriti nižjo gimnazijo, kar se je pa opustilo vsled izkušenj, ki so jih drugod imeli z enakimi zavodi, zato so se odločili za realko. Pač so isto leto tudi delali poslanci katol. stranke, osobito dr. Šusteršič, za ustanovitev državne nižje gimnazije, a odposlanstvo idrijske občine se je pri ministrstvu izreklo, da je zadosti premožno vzdrževati nižjo realko na svoje stroške in ministrstvo je temraje ustreglo, ker je tako izostala podpora, katero je že bil izposloval dr. Šusteršič pri poljedelskem ministrstvu. Leta 1904—05 je postala višja realka, ko se je vpeljal peti razred.

Rudarsko ljudsko šolo so počasi razširili do 5. razreda. Število učencev je vedno naraščalo, doseglo skoraj 1000, treba je bilo več paralel in 1905 se je tudi vodstvo deške šole razdelilo od vodstva dekliskega oddelka.

Trudili so se še posebno deželni poslanec, da bi deklisko šolo spravili do 8. razreda in bi tako nastala meščanska šola. Potem je dekliscam odprta pot na učiteljske ali k pošti. Res

se je leta 1905 otvoril sedmi razred in začetkom leta 1906 vse storilo, da bi ne zaspalo. A prejšnji konservativni minister Buquoi je odstopil in liberalni njegov naslednik Auersperg ni dovolil 8. razreda v šolskem letu 1906—07., dasi je izdelalo 32 učenk sedmi razred. Kedaj se do 8. razreda pride, povedala bo prihodnja zgodovina.

Plače je poljedelsko ministrstvo le malo zboljšalo. Vedno se ozira na to, kako dežela plača učiteljske moči. Ker imajo idrijski učitelji 100 gld. službene doklade, jim pri vsakem poskusu za zboljšanje vedno odgovarjajo: »saj imate 100 gld. več kakor vaši kolegi na deželi.« Ko je 1905. deželni zbor povišal oženim učiteljem za 25 odstotkov plače, je isto storilo ministrstvo idrijskim, a da bi jih v plači na isto razmerje postavilo, kakor so bili leta 1818, ni misliti, ker bi tako rado odstopilo šolo deželi. Prepusti poslopje, daje prispevke, tudi sedanje učiteljske moči še sprejme, a nove moči naj bi dežela nastavila, plačevala in penzionirala. Tak predlog je stavilo ministrstvo dež. odboru že leta 1903. A dežela, ki je sama v slabem finančnem položaju se tega zelo brani. »Dajte nam rudnik in prevzamemo šolo«, odgovarja. A zadnje bi radi dali, prvega nočejo, dežela pa bi rajše prvo kot zadnje imela.

Naj dežela res prevzame, bode slabše za učiteljstvo in slabše za rudarja. Osozna doklada bi odpadla, in prispevek k učilom za šolarje bi počasi izostal. Zato se branijo in boje vsi tega koraka.

Za delavske matere je uvedel komerčni svetnik Pavel M. Busch v München-Gladbachu v svoji predilnici, da dobe njegove delavke-matere, ko poteče šesttedenska (pri nas v Avstriji samo štiri tedne) porodniška podpora, še za nadaljne tri mesece dnevno podporo 2 mark, ali pa za nadaljnjo polletno dobo dnevno 1:25 marke. Delavke matere se morajo obvezati, da v tem času ne bodo delale v kaki tvornici in pa, da bodo, če le-mogoče, same dojile otroka. To je pošeno in pravično. Pri nas bi pa gledali vsi postrani, če bi se upal kdo n. pr. na tobačno režijo staviti tak predlog.

**Tovarna
za stole**

Franceta Švigeljna
na Bregu, p. Borovnica, Kranjsko
izdeluje 2805 26-2

vsakovrstne stole
od preprostih do najfinejših po
najnižjih cenah brez konkurence.
Ilustrovan cenik pošlje se na zahtevo za-
stoj in franko.

Delavke in delavci pozor!
Najoenejšo
dežnike in solnčnike
domačega izdelka
priporoča po najnižji ceni in najboljši
kakovosti

Josip Vidmar
v Ljubljani
Pred škofojo št. 19, — Stari trg št. 4,
Prešernove ulice št. 4.
Popravila točno in ceno.

Ustnov-
ljeno let
1862.

Milko Krapeš urar

Podružnica Resljeva cesta št. 2 v Ljubljani Podružnica Resljeva cesta št. 2
prej g. Jos. Černe. prej g. Jos. Černe.

Jurčičev trg šte. 3, pri železnem mostu
priporoča svojo bogato zalogo

**zlatih, srebrnih, tula- in nikelnastih
ur, verižic, stenskih in nihalnih ur, uh nov in rstanov**
Kupuje in zamenjava staro zlato in srebro.
Gosp. urarjem v mestu in na deželi priporočam
izredno veliko svojo zalogo furnitur.

Glavno zastopstvo za Kranjsko zaloga strun
za nihalne ure v vseh dolžinah in debelostih.

Ustanovljeno leta 1845.

JOS. REICH
Edini zavod
za kemično čiščenje obleke ter za-
storjev, barvarija in likanje usnja
na par
**Poljanski nasip —
Ozke ulice št. 4.**

Sprejemališče
Šelenburgove ulice šte. 3.
Postrežb točno. Solidne cene.

Gričar & Mejač
Ljubljana, Prešernove ulice 9
priporočata
svojo največjo zalogo zgotov-
ljenih oblek za gospode,
dečke in otroke in

**novosti v
konfekciji za dame.**

Pozor, slovenska delavska društva!

Kupujte svoje potrebščine pri znani in priporočljivi domači manufakturni
trgovini:

Češnik & Milavec
(pri Češniku)

Špitalske ulice Ljubljana Lingarjeve ulice
v kateri dobite vedno v veliki izbiri **najnovejše blago**
za ženska in moška oblačila.

Postrežba poštena in zanesljiva. Cene najnižje.

AUSTRO - AMERICANA

TRIEST NEW YORK

Potniki v Ameriko
kateri želijo dobro, po ceni in
zanesljivo potovati naj se obrnejo
na
Simona Kmetelja
v Ljubljani Kolodvorske ulice 26.
Vsakovrstna Pojasnila daje se brezplačno.

Ivan Podlesnik ml.
Ljubljana - - - Stari trg šte. 10

Priporoča svojo
**trgovino
s klobuki
in čevlji**

Velika zaloga
Solidno blago
Zmerne cene